

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Egységes református tanügyi politika.

Ezen a címen méltán általános érdeklődést keltett cikksorozat jelent meg a lap előző számaiban. Református egyházunk egyetemes tanügyi bizottságának legutóbb tartott gyűlése alkalmasszerűvé teszi, hogy a nagyfontosságú kérdésre néhány töredékes gondolat fölemlítésével visszatérjünk.

Az egyetemes tanügyi bizottság egyik nagytekintélyű tagja rámutatott arra a sűrűn tapasztalható jelenségre, mely szerint tanügyi politikánkban valóban alapvető kérdésekre vonatkozólag sincs még a vezetésre hivatott körökben sem véglegesen kialakult elvi állásfoglalásunk, ami nélkül pedig egységes, átgondolt tanügyi politikát folytatnunk teljességgel lehetetlen.

Nem akarunk hivatkozni arra a közönségesen ismert igazságra, hogy abban a tekintetben is homlokegyenest ellenkező véleményekkel találkozunk, vajjon meg kell-e maradnunk az egyházfelekezeti oktatás mellett vagy egyházunk érdekében is célszerűbb-e az iskolák általános államosítását sürgetni s hogy ezen térvázásunk közben míg egyrészt szóval és írásban lelkesen kardoskodunk az államosítás ellen, tettekkel egymás után adogatjuk át államnak, községnek az iskoláinkat. Ez mindnyájunk előtt jól ismert veszedelem, amelynek minden erőnkkel ellent kell állanunk s akárminő legyen is végleges döntésünk, addig, míg egyházfelekezeti iskolák egyáltalán vannak, a magunkéinak megtartására minden eszközzel törekednünk kell.

De egynéhány érdekes kérdésre, melyre vonatkozóan egyelőre elég volna a követendő cél kitűzése, fel kell hívni a figyelmet.

Azt senki sem remélheti, hogy valamennyi s mindenfokú iskolának államosítása közeljövőben megtörténhessék. Viszont kevés a

remény arra, hogy egyházunk — már csak korlátolt anyagi erejénél fogva is — mindenemű és mindenfokú iskolát kellő számban tartsa fenn. Nagyon is előtérben áll tehát a kérdés: melyek, milyenek legyenek azok az iskolák, amelyekhez a lehetőség véghatáráig ragaszkodnunk kell s melyek azok, melyeknek általános államosítását egyházunk érdekében is sürgetnünk célszerűnek látszik. Nyilvánvaló ugyanis, hogy mindazon iskolanemeket illetően, melyeknek fenntartására egyházunk egyéb fontos feladatai miatt nem vállalkozhatik, épen egyházunkra tekintettel is, helyesebb az általános államosítás mellett foglalni állást, mert hiszen az a helyzet, mely szerint bizonyosfajta iskolák csak mint államiak létezhetnek, reánk nézve mindenesetre sokkal kevésbé hátrányos, mint az, ha ilyen iskolái vannak nemcsak az államnak, de más felekezeteknek is, azonban nincsenek a mi egyházunknak.

Ennek a megfontolása nagyon is figyelemre méltóvá teszi például a kiseddóvó-intézetek kérdését. Tudjuk, hogy nekünk alig van néhány ilyen intézetünk, míg más vallásfelekezetek igenis nagyszámúak felett rendelkeznek. Mi helyesebb: megfészeni munkaerőnk s pótolni a mulasztást, — vagy a kiseddóvás ügyének a vallásfelekezetek kezéből elvétele mellett foglalni állást és az ecélra fordítandó anyagi erőt más, meglévő intézeteink gyarapítására juttatni?

Ilyenné válik hovatovább — sajnos — a jogakadémiák kérdése is. Nem tudhatjuk, hogy a háború által okozott nagy veszteségek s a jogi oktatásügy reformja nem teszik-e felettébb nagy áldozatokat kívánóvá jogakadémiáinknak, vagy bár csak azok egyikének is fenntartását. Mi jobb: ragaszkodni a végsőkig a legjobban frekventált felsőiskola-típus megtartásához, vagy elfogadni a jogi oktatást kizárólagos állami feladatnak s az így felszabaduló anyagi eszkö-

zöket más főiskolai célra — például papnevelésre fordítani?

Lehetne más hasonló természetű kérdéseket, például a tanítóképzés kérdését is, említeni. De legyen elég egyelőre ennyi. Addig, míg az ilyen valóban alapvető kérdésekben nem tudunk teljesen tisztán látni s határozott irányt követni, nem igen lehet egységes református tanügyi politikánk.

Észrevételek az adósegély-szabályrendelet tervezetére.

(Összeállítva az esperesi hivatalok jelentéséből.)

Általános észrevételek.

Az adósegély rendszere csak palliatív intézkedés, mely sok ágazata, körülményes eljárása mellett sem hozza meg anyaszentegyházunknak a jogos sikert, a más felekezetek helyzetével szemben a jogegyenlőség érvényesülését. Gyökeres reformra kell törekednünk, mely az 1848. évi XX. t.-c. megvalósítása útján a felekezeti jogállások differenciáját kiegyenlíti, amikor egyházaink tisztviselőit kivétel nélkül az állam látja el javadalmazással.

Addig is azonban utasítandók a presbiteriumok, hogy amennyiben a természetben nyújtott lakáson kívül a lelkészi fizetés nem múlja felül az egyházi törvényekben meghatározott 2400 kor. minimális összeget: a normál költségvetésbe a lelkészi javadalmazás címében feltétlenül ezt az összeget vegyék be, eltekintve a folyósított korpótléktól.

A szükséglet megállapítása körül állandó nehézségek fognak felmerülni a terményfizetés értékelése rendjén. Oda kell tehát törekedni, hogy a naturaliak igazságos kules szerint megváltassanak. Kívánatos még a földek hasznóértékének is a megváltása a nagyobb egyházakban, hol a lelkészeknek nincs ideje házi kezelésben tartani a földeket. Kisebb egyházak lelkészei azonban hadd gazdálkodjanak továbbra is. Ha a modern gazdálkodás terén alkalmas módon ismeretekre tehetnek szert: tudásukat gazdagon gyümölesztethetik a gondjaikra bízott híveknek adott példaadás révén.

A költségvetés 10 évenként való revíziója nagy időt ölel fel. A közelebbi évek eredményei eléggé bizonyítják, hogy a címletek összegei rövidebb idő alatt is erős hullámnak vannak kitéve. Ez a hullámnak akár kedvezően, akár kedvezőtlenül érintse az eredményt, zavart, de mindenesetre igazságtalanságot fog maga után vonni. Annál fogva a költségvetés revíziójának ciklusa öt évben állapítandó meg.

Kívánatos, hogy a legmagyarabb egyház a maga szabályrendeletében úgy fejezze ki magát, hogy az a magyarosság rovására ne essék. Kiküszöbölendők tehát a szövegből az üzleti-stylus ilyen kitételei, mint: *Ázon.*

(16. s több más §.) záradékolás 18. §. Kiküldöttségi elnök 25. §. Bevételvezető 31. §. Leszereltetik 37. §. Elkötelezte 80. §. stb. A szörend is javítás igényel 24. §.

Részletek.

3. §. Igen alkalmatlan hosszúságú az adósegély-üggyel foglalkozó bizottság elnevezése. E helyett, hogy „a református egyetemes adóalap végrehajtó-bizottság“ rövidebb cím keresendő. Pl: Központi adóalap-bizottság, vagy konventi adóalap-bizottság. A „végrehajtó“ kifejezés pedig feltétlenül kihagyandó belőle.

4. §. A felebbezések javaslattal való ellátása nem bízható arra a bizottságra, mely már egyszer ítélkezett az ügyben. Bármennyire megbízunk is a bizottság tudásában: végtére ők is emberek. A konventi jegyzőkönyvekben a felebbezésekre eddig hozott határozatok közt nem találunk olyat, mely a bizottság elsőfokú határozatát megváltoztatta volna. Ebből a forrásból eredő javaslat lehet elfogult az első forumon hozott határozat nyomása alatt. De meg a bizottság befolyását túlságos érvényesülésre segíti a konventi határozat kialakulása körül. Hiszen a felebbező fél személyesen nem védheti álláspontját, a bizottság tagjai pedig konventi tagok is, akik talán még szavazatukat is latra vetik a kérdés végleges ellátása körül. Kívánatos, hogy ebből az aggályos helyzetből való szabadulás céljából szerencsésebb invencióval biztosítsuk azt, hogy a konventi határozat iránt a bizalom erősebb legyen. Külön megbízottak adjanak javaslatot a felebbezések kérdéseiben.

5. §. Megjegyzésünk nélkül is bizonyára a megszünt konventi előadói kitétel helyett a megfelelő elnevezés lesz behelyezve az új szövegbe.

13. §. Kívánatos, hogy a segélykérvény felszerelésére kiadandó nyomtatványok szövegezése legyen tekintettel az egyszerűsége és világosságára. Az eddigi nyomtatványokban, utasításokban ez a két kellék nem mindenkor volt megtalálható. Ez aztán sok zavarra, félreértésre adott okot. Mivel pedig a presbiterium jegyzőkönyvét nem mindenkor bizottság hitelesíti, mert néha a gyűlés alatt elkészül az: a kérvényt a lelkészen s gondnokon kívül elég, ha két presbiter írja is alá, tehát ez a kitétel, hogy „a jegyzőkönyv hitelesítésével megbízott“ — kihagyandó.

14. §. C) Ez a kifejezés, hogy „adókivetés az 1917. évről“, így módosítandó: „adókivetés a kérelmezés évről.“

14. §. f) E helyett, hogy „az 1910—1914. évi számadások“ ez teendő: az 1915—1917. évi számadások. A később kérelmezők pedig a kérvényezést megelőző 5 évi számadást terjesztik fel, tekintet nélkül a háborús évekre. Mert a háború okozta tételeket a bizottság felismerheti, a helyzetet az ilyen tételek látása mellett igazságosabban bírálhatja meg. Nagy körültekintésre van szükség, mert az egyházi élet mindig fejlődik s e miatt a szükséglet állandóan változik.

14. §. h) A tanítói díjlevelen kívül ha ilyen állás van, az önálló kántori díjlevel is csatolandó.

16. §. Itt csak az első ízben folyamodó egyházakról van szó. Hát az elutasítottakkal mi történik?

17. §. Nincs megmondva, hogy a másolatokat ki hitelesíti? Polgári hatósági hitelesítés nem csak költséges és fáradságos volna, de sok esetben lehetetlenség is. Maga a kérelmező egyház lelkésze sem hitelesítheti a maga okmányainak a másolatát. Megbízándó a hitelesítéssel az esperesi hivatal.

19. §. Nem világos, hogy az egyes ciklusokban vagy az egyes években beadandó kérvények határidejét kell-e érteni? Biztosítani kell minden egyház részére azt a jogot, hogy a beállott szükséghez képest kérvényt nyújthasson be. Ezt a jogot csak a zsinat korlátozhatja, de a ciklust a szabályrendelet nem zárhatja úgy le, mint 1907-től 1917-ig lezárattott.

20. §. A kifejezés homályos. De meg a kontemplált eljárás jogfosztást jelentene. Minden évben állhat elő kérvényezés szüksége. Az adózó lakosok száma apadhat és az azonnal való segélynyújtás nélkül az egyház tönkre menne. Viszont az adózók számának szaporodása esetén védeni kell az adóalapot.

21. §. A végrehajtó-bizottsághoz érkezett kérvényeket a bizottság előadója *nem felülvizsgálja*, hanem elsőben csak vizsgálja.

22. §. Igazságtalanság a helyszini költségeknek az egyházra való háritása abban az esetben, ha azt a központi bizottság rendeli el. A bizottság bizonyára az adóalap érdekének védelme szempontjából kívánja a helyszini szemlét. Aki védekezni kíván: a védekezés költsége csak őt terhelheti. Másként tág kapu nyílnék arra, hogy a helyszini szemlék özönnel rendeltessenek el.

23. §. Az utolsó mondat megállapítja, hogy a „*kiküldöttség*“ (?) elnökét és tagjait napidíj és útiköltség illeti. De nem mondja meg, hogy ki fizeti azokat?

25. §. A kérvények feldolgozása és javaslatokkal való ellátása nem a konventi irodára, hanem a kerületi küldöttségi elnökre bízattassék. A konventi iroda messze esik a hely színétől, a helyzetbe bele nem élheti magát. Befolyása úgy is érvényesül a központi bizottság előadója révén. A 25. §. sem mondja meg, hogy a „*kiküldöttségi elnökök*“ tiszteletdíját ki fizeti? Pótolandó.

A 18. §-ra, mely részben ismétli a 4. §-t, már fentebb megtettük azt az észrevételt, hogy a felebbezéseknek javaslattal való ellátása nem hagyható azoknak a kezében, akik már egyszer határozatot hoztak a kérvény tárgyában.

A 29. §. intézkedése, hogy a konventtől elutasított kérelmező a cikluson belül jogorvoslattal nem élhet, sérelmes. Állhat elő a ciklus tartamán belül olyan szükség, mely az új kérelmezést indokoltá teszi.

37. §. Az új kérvényezés mellőzendő volna s csak kiegészítésre lenne szükség, ha valahol változás következett volna be. Sok munka volna elkerülhető.

(Vége következik.)

Egyház

Egyházmegyei közgyűlések.

A beregi egyházmegye tavaszi közgyűlése

e hó 12-én Beregszászban tartatott meg. — melynek lefolyásáról a papir és nyomda szerfeletti drágaságára való tekintettel — csak röviden adhatunk tudósítást. Esperes, — nyomorúságos helyzetünket igen szépen jellemző imája után jelentette, hogy Várady Gyula egyházmegyei gondnokunk betegsége miatt a gyűlésen nem jelenhetett meg, — így az egyik elnöki széket előbb Toldy Ignác, majd Szabó Albert vil. t. bírák foglalták el. Esperes jelentésében fájdalmasan emlékezett meg arról, hogy őszi gyűlésünk óta a halál megint readet vágott közöttünk, — eltemetvén azóta Seres Ábrahám, Sárkány Kálmán, Tóth Béla és Dajka Ignác lelkésztársainkat és Dr. Simon Endre vil. aljegyzőt. Meghívás útján, méltóságos magatartással megválasztattak *Gacsályi József* Barabásba, *Rámesdörfer György* Kis- és Nagy-*gútra*, *Sass Mihály* Hetenybe, *Pói József* Kisharanglábba, *Angyal Viktor* Kisbégányba, és *Fóris Lajos* Barkaszóra. Ez utóbbinak a beiktatásán K. Tóth Kálmán debreczeni lelkész és mások kíséretében résztvett szeretett püspökünk is, — igazolva ezzel is, hogy ő mindnyájunké, kicsinyeké és nagyoké egyaránt.

Legnagyobb vitát idézett elő a reformáció 400-dos emlékének a megünneplése, ami azzal végződött, hogy elfogadtatott é sorok írójának a következő javaslata: 1. az ünnepélyt — a ker. határozattól eltérően — október 31-én fogják tartani, mert a nagy nap emlékének az felel meg, — ha az külsőképpen is mind inkább megnyilvánul. 2. Joó Miklós egyházmegyei aljegyző megbízott, hogy az egyházmegyei levéltárban kutassa fel az egyes egyházakra vonatkozó adatokat, hogy ezen közlendő és más helyben található adatok alapján minden egyház megfelelhessen a ker. kérdőpontjaira. 3. Mint maradandóbb emléket, — meg fogjuk építeni idővel a viszonyok jobbra fordultával az egyházmegye székházát. Szerveztük egyelőre 2000 koronával a missziói alapot, és Szabó Zoltánnak, ennek a lelkes misszionáriusnak, aki rövid 2 évi működése alatt már is 87 lelket nyert meg a ruthének közül a református egyháznak, — az indítványára egyelőre 200 koronával fog hozzájárulni egyházmegyénk egy igen jó eszű, — már szeptemberben gimnáziumba menő *ruthén* gyermeknek az évi neveltetéséhez. 4. Az egyházmegye a maga ünnepélyét — a ker. határozattól megint eltérően, — nem az őszi rendes gyűlésekor, hanem a nap fontosságához illően, — egy, az elnökség által megállapított napon, rendkívüli gyűléssel kapcsolatban fogja megtartani.

A tanügyi előadó azon iskolák állapotáról, — amelyeket volt ideje és alkalma meglátogatni, — mindenre kiterjeszkedő figyelemmel számolt be, — meg-

*

tudtuk jelentéséből azt is, hogy bár a tanító hiányon a múlt évhez képest segítve van, — de azért még mindig sok a kívánni való. Egyh.-ker. képviselőkül megválasztottak: Szentimrey József, Szabó Albert rendes, Mizsák Péter és Pap Imre póttagokul, a Kálvin-szövetség javaslatát egész terjedelmében magáévá tette közgyűlésünk, kimondván, hogy a lelkészek betegsegélyző egyletének minden belhivatalnok kötelező tagja lesz. Birósági ügyünk nem volt.

Sütő Áron,
egyházmegeyi főjegyző.

A felsőszabolcsi református egyházmegeye tavaszi közgyűlése.

A felsőszabolcsi református egyházmegeye ezidei tavaszi közgyűlését április 3-án tartotta meg Kisvárdán Vas Mihály esperes és Jármý Miklós gondnok elnökele alatt, melyen a gyűlést alkotó egyházi és világi tagok, a háború okozta nehéz közlekedési viszonyok dacára is, csekély kivétellel megjelentek.

A háborús idők zsoltáréneke után Vas Mihály esperes buzgó imát mondott, amely mély hatást tett a megjelentekre.

Ifj. Keresztessy Sándor lelkészi és Császy László világi aljegyzők eskütétele után, a megszokott nagy gondal készített időszakos esperesi jelentés a legmélyebb fájdalommal és kegyelettel emlékezett meg, dicsőségesen uralkodott nagy királyunk, I. Ferencz József elhunytáról, úgyszintén arról a gyászos eseményről, mely az egyházmegeyét id. Keresztessy Sándor nyírmadai lelkész s régi tanácsbíró elhunytával érte. Emlékükei jegyzőkönyvben örökítették meg. Czövek János komorói, Ethey Ferenc kopócsapátii lelkészek és Mollonay Dániel pátrohai tanító nyugdíjaztatása után állásaikban megerősítették: Czövek Zoltán komorói-, Nagy Miklós tornyospálczei, Kiss Gyula kopócsapátii lelkészeket, továbbá Paraszky Miklósné anarcsi, Szini Jolán dögei, Püspök Rozália révaranyosi tanítónöket, és Jezerniczky Miklós székelyi tanítót, kik egyszersmind a hivatalos esküt is letették.

A lelkészek háborús segélyezése ügyében közgyűlés arra az állápontra helyezkedett, hogy ne csupán az államtól sürgessék a súlyos anyagi körülmények között levő lelkészek háborús segélyezését, hanem elsősorban a lelkészi állásokat fenntartó egyházközsegeket, mert bár kétségtelenül az állam érdekeit is szolgálják a lelkészek, azonban elsősorban és legközvetlenebbül mégis csak az egyház szolgálatában állanak. Örömmel vette közgyűlés tudomásul, hogy dr. Wilt György kir. tanfelügyelő közbenjárására, több, háborúba vonult tanító helyére, csaknem teljesen az állam által fizetett állami tanítót rendeltek ki ideiglenesen, amiért a tanfelügyelőnek köszönetét fejezte ki. Iskolai körlátogatokul, az időközben lemondott, illetve elhunyt tagok helyére Nagy Kálmán lövöpetrii lelkészt, Eperjessy Béla nyírmadai jegyzőt és Asztalos Péter demecseri tanítót választották meg.

Az egyházközsegek a faanyagoknak tetemes megdrágulása következtében, tűzkár elleni pótbiztosításra utasítottak. A felügyelő lelkészek díjazása havi 50 kor.-ban, a beszolgáló tanítóké pedig havi 20 kor.-ban állapított meg. Az orbai egyházmegeye határozatát, a háborús éveknél a lelkészi korpótlék és nyugdíj szempontjából leendő kétszeres beszámítása felől pártolólág terjesztik föl az egyházkerülethez.

A nyíregyházi leányinternátus 18,000 K kölcsönügyét elfogadták. A lelkészi temetési stóla az imádságos temetésnél 6 K, az oratiós temetésnél 10 K, s a prédikációs temetésnél 12 K-ban állapított meg.

A próbaénekeskönyvet közgyűlés nagyon fogyatékosnak találván, egyhangúlag állást foglalt annak jelen alakjában leendő behozatala ellen. Keresztessy Sándor javaslatát a lelkészi özvegyi díjak felemelése tárgyában pártolólág terjesztik fel a felsőbb hatóságokhoz. Az egyházak 1917. évi költségvetései megerősítésre ajánlottak. Az egyházak és egyesek kérvényei és indítványai közül közérdekű voltánál fogva említésre méltó a demecseri belhivatalnokok kérelme terményváltás ügyében, mellyel kapcsolatban közgyűlés azt a határozatot hozta, hogy ahol a termények pénzül fizettetnek, ott a termények mindig a folyó árban fiztessenek, s ezt a határozatát ajánlólag terjeszti fel közgyűlés az egyházkerülethez.

Végül említésre méltó, hogy az egyházközsegek és a hívek az előljárók buzgólkodása folytán szép sikerrel működtek közre a legutóbbi hadikölcsön jegyzésnél, mint szép adományokkal a háború okozta sok-sok nyomor enyhítésénél.

A—S.

A máramaros—ugocsai egyházmegeye

folyó hó 13-án tartotta tavaszi közgyűlését. A gyűlés helye Királyháza volt, központi fekvésénél fogva immár harmadszor; de mert egyházmegeyénk különösen máramarosi része olyan belső hadiszintér, mely a harctér minden nyomorúságával küzd, bizony kevesen valának az atyák.

Gyűlés előtt templomba mentünk, hol Dancsházy Sándor az új tekeházai lelkész fungált. Azután az ülés esperes imájával s gondnok megnyitójával kezdetét vette. György Endre gondnok a töle megszokott elokvenciával és súlyos gondolatokkal emlékezett meg az egyház és haza nehéz körülményeiről s az ezekhez mért kötelességekről. Örvedetes jelenségül említette, hogy az anyaegyháznál immár nagyobb Királyháza, a hívek buzgósa folytán önálló káplánság lesz (több mint 500 lélekkel!) s hogy a derék Komjáthy Benedek emléke csak a béke eljötté után örökítették meg, de Ugocsa vármegye 200 K-ás és Királyháza község hozzájárulása, meg az esperesi jelentés szerint a gondnok 200 K-ás adománya sejtetik a megemlékezés ünnepeinek körvonalait. Az esperesi megnyugtató jelentések s számvizsgálások után örömmel erősítették meg Dancsházy Sándor tekeházai és Bodnár László feketepataki lelkészek.

A tanügyi jelentésnél újból szorgalmaztatott a népiskolai felügyelői állás szervezése és a háborús tananyag megállapítása. A reformáció 400 éves emlékünnepeit egyházmegeyénk M.-szigetén tartja s erre 100 K-ás

díjjal alkalmi beszéd írására pályázatot ír ki és marandó emlék (szeretetház) felállítására elnökség javaslatát erre az alkalomra bevárja. *Gyűlés után felkérte esperesünk, hogy a háború nyomorúságát különösen érző egyházmegyénk összes lelkészei számára zörgessen a háborús segélyért. Méltán! Hiszen különösen Máramarosban több az egyenruhás, mint civil s most, amikor már Ugocsa is a belsőhadiszintér nyomorúságára jutott, úgy az illetékes körök, mint az alföldi lelkésztársak különös méltánylására tarthatunk számot s joggal reméljük azt, — kik már a menekülés keservein is által haladtunk — hogy a második háborús segély kiosztásánál méltányolva leszünk.*

Máramarosi.

A középszabolcsi egyházmegye tavaszi közgyűlése.

A középszabolcsi református egyházmegye tavaszi közgyűlését 1917. évi április 17., 18-án tartotta meg Nyiregyházán, a vármegye házában Görömbei Péter esperes és Gencsy Albert egyházmegyei gondnok elnökléte mellett. A gyűlésen a lelkészek majdnem teljes számmal s világiak és tanítók szinte szép számmal voltak jelen.

Esperes időszaki jelentésében mindennek előtt I. Ferencz József királyról emlékezett meg kegyeletes érzésekkel. Felemlítette a megdicsőült király által szentesített korszakalkotó vallási, iskolai s egyházpolitikai törvényeket; valamint azon körülményt, hogy a több mint száz év előtt tartott budai zsinat óta csakis a megdicsőült király idejében és jó akarata mellett tarthatott magyarországi református egyházunk zsinatokat (1881—83; 1891—94. és 1904—07. években), még pedig királybiztosok kiküldése nélkül. Ezek után édes reménységgel üdvözölte IV. Károlyt, az új királyt, kinek uralkodásához egész magyar nemzetünk szép reményeket fűz. Kegyeletes érzésekkel emlékezett meg az esperesi időszaki jelentés Dr. Baksa Lajos egyetemes konventi előadó, — Ujfalussy Béla egyházmegyei és egyházkerületi világi tanácsbíró és világi főjegyzőről, valamint Keresztessy Sándor volt egyházmegyei tanácsbíróról. Szinte az esperesi jelentés vázolja azt a nagy arányú hazafias és szociális tevékenységet, melyet az egyházi és polgári megye felhívása folytán az egyházmegyei lelkészek és előjárók az anya- és csecsemővédelem, nem különben a hadi özvegyek és árvák s a rokkantak érdekében már idáig is kifejtettek. Ugyancsak elismerő szavakkal emlékezik meg az erdélyi menekültek érdekében kifejtett jótékony felől is. Rámutat továbbá Arany Jánosra, ezen református egyházunk kebelében született, emlíni nevedett halhatatlan nagy költőnk irodalmi működésére is születésének 100 éves fordulójára alkalmából. Megemlíti esperesi jelentés még azt is, hogy az iskolázás a háborús viszonyok dacára is a gyülekezeteknek nagyobb részében zavartalanul folyik. Őt egyházban a hadbavonult tanítók helyett a lelkészek tanítanak és csak 3 gyülekezetben nincs iskolázás, mivel a megüresedett állomásokra pályázó nem jelentkezett, a lelkész pedig öreg és beteges.

Fel kell még említenünk, hogy a reformáció négy-száz éves fordulójának megünneplése végett intézkedések tétettek; valamint azt, hogy az úrvacsorai közös és külön kehely kérdése bővebb megvitatás, végett az egyházmegyei lelkész egyesülethez tétetett át. Ezek voltak azok a közérdekű kérdések, melyekről vallás-erkölcsi, kulturális, humanitárius és szociális szempontból megemlékezni szinte kötelességünk volt. Lehetne talán még

a 97 számot feltüntető tárgysorozatból egyes jelentékenyebb ügyeket kiemelni; azonban különösen a papirhiány miatt mostan talán elegendő ennyi. Hadisegélyre a 46 lelkész közül 30-an jelöltettek ki. A 2 napig tartó gyűlés a legszebb rendben folyt le s április 18-án d. u. 1 órakor a szokásos kölcsönös üdvözlésekkel berekesztetett.

++

Iskola

Debreczen város népoktatása.

(Vége.)

Az 1916—17. évi beiratások eredménye a következő:

Beiratkozott	6—11 éves		12—14 éves	
	fiú	leány	fiú	leány
A református elemi iskolákba	2551	2229	—	—
A református tanítóképző gyakorl. iskolába	45	146	—	—
A református felső leány- és polgári iskolába	—	161	—	264
A református főgimnáziumba	203	—	280	—
A római kath. elemi iskolákba	652	403	—	—
A római kath. Svetits intézetbe	—	443	—	—
A római kath. Svetits polg. isk.	—	253	—	295
A római kath. főgimnáziumba	199	—	152	—
Az ágostai evang. elemi iskolákba	104	51	—	—
A görög-szertartású kath. isk.	107	103	—	—
A Statusquo izraelita iskolákba	331	296	—	—
Az Autonom orthodox izr. isk.	237	175	—	—
Az állami kiegészítő iskolába	44	31	—	—
A siketnéma intézeti iskolába	23	25	14	6
A Máv. gépműhelyi elemi isk.	120	145	—	—
A kereskedelmi akadémiába	—	39	—	53
A keresk. egyesület polgári iskolájába	145	—	169	—
A keresk. tanonciskolába	—	—	83	—
Az izraelita polgári leányiskolába	—	83	—	150
Székely Simon magán polg. fiúiskolába	77	—	131	—
Az iparos tanonciskolába	—	—	513	129
A két állandó gazd. ism. iskolába	—	—	55	82
A tanyai állami elemi iskolákba	485	385	17	27
Az állami főreál iskolába	98	—	107	—
Összesen	5421	4968	1521	1006
Be nem iratkozott:				
a) református	187	239	109	135
b) ág.* evang.	—	—	—	—
c) róm. kath.	28	36	21	20
d) görög szert. kath.	12	8	2	3
e) görög keleti	3	—	2	—
f) izraelita	—	2	1	2
Összesen	230	285	135	160*

* A be nem iratkozott tankötelesek közül 45 fiú és 75 leány, összesen 120 találtatott a város belterületén. — A többi ismétlő köteles és tanyán szét lakó.

Ezekből a számokból megállapíthatjuk, hogy Debreczen város területén a különböző jellegű népiskolákba és középfokú iskolákba beiratkozott rendes tanköteles fiú 5421, leány 4968, együtt 10,389; ismétlődő iskola köteleles fiú 1521, leány 1006, együtt 2527; nem iratkozott be rendes tanköteles fiú 230, leány 285, együtt 515; ismétlődő iskola köteleles fiú 135, leány 160, együtt 295.

Eltekintve attól, hogy a reformátusoknál a népnevelést szolgálja a fi- és nőtanító-képezde gyakorló iskolája is, az elemi oktatás céljaira átengedett 76 tanteremből egyre egyre 63 beirt növendék, a római katolikusoknál — szintén a nőtanító-képzővel kapcsolatos elemi iskolától eltekintve — a rendelkezésükre boesátott 17 tanteremből egyre-egyre 62 beirt növendék, a görög-szertartásuaknál 53, az izraelitáknál 62 beirt növendék esik. Zsúfoltság tehát egyiknél sem áliott be. Látszólagos ez az ágostai evangélikusoknál, hol a két tanteremre nyolevanon felül iratkoztak be.

Ha tudjuk, hogy az 1910. évi népszámlálás Debreczenben 93 ezer lelket talált: a rendes iskolakötelesek számát 9300-ban találunk meg. Úgyde a beirt és be nem irt tankötelesek száma 10,904. — Ez a szám a közfelfogás szerint 109,040 léleknek felel meg. Ma azonban még a legtúlzottabb számítással sem tehetjük többre Debreczen lakosságát 100—103 ezernél. De ugyanakkor vegyük számba a 12—14 éves, ismétlődő-iskola köteleseket, kiknek száma a be- és be nem iratkozottakat együtt véve 2822. Ez a szám már csak 56—57 ezer léleknek felel meg.

Bármilyen nagy elismerést érdemel a rendőrség, kire a be nem iratkozott tankötelesek összeírása hatóságilag bízva van: a hiányzó számot mégis itt, ebben az összeírásban kell keresni. És okát találok. A középfokon iskolázható szülők gyermekei otthon vannak, illetőleg iskolába járnak. Itt tévedés nem állhat be, mert az igazgatóságok pontosan vezetik a beírási naplókba növendékeik életkorát. A középfokú iskolákba be nem adott jobb módú, esetleg egy kis testi erősödést váró gyermek szintén otthon van a szülei háznál. Nem járván iskolába: otthon található. Ennélfogva az összeírást végző rendőr közeg is megtalálja, fel is írja és így nyilvántartásba kerül. — De nem találja otthon a rendőr-közeg a szegényebb sorsú ember fiát, leányát, mert az már „virágesináló“ vagy kefégyáros, vagy kifutó, esetleg gyermek mellett, aprójószág körül teljesít szolgálatot „más“ házáznál, szolgálati kenyéren. Alig észrevehető ok biz' ez, de olyan, ami miatt a rendőrileg végzett összeírás mindig hiányos lesz és fogyatékos marad. És ilyen lesz mindaddig, míg a rendőri kirendeltség a be nem iratkozott tanköteleseket csak „keresi“ és *találomra* írhatja össze, tehát mindaddig, míg a születési anyakönyv és a bejelentési hivatal nem adja kezébe a vezető fonalat, mely azt mondja: *ez az*, itt keresd és ha nem igazolták beírási lappal, hogy iskolába jár: ird fel, jelentsd be és ha kell: büntesd az elsőrendű kötelességet nem teljesítő szülőket.

Attól félni, hogy akkor nem lesz elég az iskola, nem lehet, nem szabad. A hitfelekezetek nem bírnak újat állítani. De hát a régieket, az eddigieket ők építették-é? Debreczen városára pedig nem szabad azt mondani, hogy nem bírja, hogy nem tudja iskoláit tovább fejleszteni. Az egészen más kérdés, hogy az eddigi alapon, a felekezetnek további segélyezésével felel-é meg feladatának, vagy a községi iskolák szervezésével. De meg tud és meg fog felelni.

Hogy ez a jövő miként alakul majd ki: az a jövő titka. Az a felfogás, hogy már a szerződésileg kötelezett iskolaépítési segélyen felépített református iskolákat minden áron községi jelleggel akarták többen megnyitni, bizonyos fokig előre veti a jövő árnyékát. — A most eldöntött harcban a községi iskola legerősebb bajnoka egy volt református tanfériú és iskolaszéki tag volt. Legerősebb érvelésül a debreczeni református tanító testület alacsony szellemi képességét és a választási rendszert tette szóvá. Igaza van-é? Ő tudhatja legjobban. Mintegy húsz évig volt vezérük. Akár volt igaza, akár nem, — egy bizonyos, és ez az, hogy nagyon gyenge áramlatnak kell még megindulni, pedig meg fog indulni az új népiskolák kérdésével, mert szükség van újakra — és az az áramlat egyetlen tollvonással úgy elsepri a debreczeni nagy református egyház népiskoláit, mint a pelyhet.

Legyek én rossz próféta.

Azokban figyeljenek egy kicsit a debreczeni egyház vezérei is. Talán a tanítói választások körül egy kis figyelemmel lehetnének egyebek mellett a választandó okmányaira is, módjuk lehetne nemcsak pályázat, hanem meghívás útján is, tanítót választani. Debreczen sokkal nagyobb vonzerővel bír, semhogy a legszebb ambíciót is ki ne elégítené. Igazán értékes ember azonban a szerzett tapasztalatok után pályázatát be nem adja. Hogy a választásoknál erősebb korteskedések folynak és nem ritkán „választási költségek“ is merültek fel, nem ok arra, hogy egy olyan magas intelligenciájú testület, mint a debreczeni presbiterium, megadja magát egy-két „vezetőnek“. Hallottunk vidékről is ilyen kortes eljárások felől. Egyszerű ember állta útját, kijelentve a presbiteriumban, hogy választási ügyekben barátságos megbeszéléseket, meghívást nem fogad el s megbélyegzi azokat is, kik az ilyenekben részt vesznek.

De legyenek egy kis figyelemmel a mostani tekintélyes számú tanító testület szellemi és testületi életére is. Bizony mondom, Debreczen intelligenciájára nézve, hiszen gyermekeik jövőjéről is van itt szó: hálásabb terrenumon nem dolgozhatnak, mintha tettleges részvételükkel közvetlen befolyásolnák a testület emelkedését.

Dr. —

Közélet

Az alsószabolcs—hajduvidéki református egyházmegye lelkészegyletének állásfoglalása az úrvacsora kérdésében.

Jegyzőkönyv, felvétel az alsószabolcs—hajduvidéki református egyházmegye lelkészegyletének 1917 április 17-én tartott üléséből.

1. szám. Olvastatott a pesti református egyházmegye lelkészi értekezletének megküldött ama határozata, mely az egységes liturgia kötött alkatrészeire, főként pedig az úri szentvacsora osztásakor felteendő három kérdés szövegére nézve Szabó Balázs alsónémedii lelkész előadása alapján kimondja, hogy a püspöki kar szövegezése változatlanul meghagyandó, mert ez teljesen megfelel a biblia és confessionális könyveink tanításának; azt ellapositani vagy a feltámadás felett csak úgy napirendre térni egyenlő egyházunk keresztyéni jellegének megfosztásával.

Lelkészegyletünk a pesti egyházmegye lelkészi értekezletének fent ismertetett határozatát egyhangúlag magáévá teszi.

2. szám. Jakucs Sándor hajduszováti lelkész, tanácsbíró betérjeszli a következő határozati javaslatát: „Egyházmegyei lelkészegyletünk sajnálattal látja, hogy az úrvacsorának, az Úr Jézus Krisztus által szerzett és örök rendtartással tett sacramentumnak kiszolgáltatási módja, mely pedig az evangéliomban félreérthetetlenül van megírva és melyet a mi magyarországi református egyházunk Kálvin János nagy reformátorunk felfogása szerint évszázadokon át teljes meggyőződése szerint gyakorolt, egészségügyi aggodalmakból hírlapi vita tárgyává tettét epen ezen időben, amikor hit és erkölcsi szent értékeink zavaros hullámok között hanyattatnak és híveink kedélye oly sok szertelenség felé sodortatik.

Ép ezért azon meggyőződéstől áthatva, hogy a nagy harcok nagy tanúságai, — elsődrendű jelentőségüket el nem veszítik és a közkinccsé vált igazságok — közkinccseknek meg is maradnak és minden szükséges újítások és változtatások a békeség idején életbe hívhatók lesznek: időszerűt ingatni és renetni oly dolgokat, melyek lelki nyugodalmunk erős forrásai, időszerűtlennek, helytelennek és károsnak tekintik. És kérve kéri mindazokat, kiknek erre befolyásuk és belátásuk van, hogy óvják meg híveink lelkét, e felettébb szomorú napokban, az ilyenmű izgalmaktól, melyek a csendes nyugalom idején sokkal tisztább látással ítélhetők meg és megnyugtatóbban oldhatók meg. Szabadok nekünk mindenk: de nem mindenek használnak!“...

Lelkészegyletünk a nagy tetszéssel fogadott és a jelenlevők ebbeli állásfoglalását híven visszatükröző határozati javaslatot egyhangúlag magáévá teszi és egyházi lapjainkat annak szíves közzétételére, a testvér egyházmegyéket pedig hasonló állásfoglalásra szeretettel felkéri. Debreczen, 1917 április 17.

Ajtay Jenő,
egyházmegyei aljegyző.

Fejezzük be.*

Nem gondoltam arra, hogy a dr. Pokoly József úr támadására adott válaszom és az ő tévedéseinek felmutatása után vége ne szakadjon a cikkezésnek. De hát jónak látta végzéseken, okmányokon alapuló igazaim feltárása után is e lap 10., 11. és 12-ik számaiban a támadást tovább is folytatni. Három közleményben nyilatkozik különböző cím alatt. Mind három közleményben remekel a tollkezelés, ragyog a tudás, a dialektika, a stylus. Van azokban a közleményekben mélységes tudós fejtegetés, direktmódszer, a reflexió „egyetemes átfogó tekintete“ komplexum, pragmatikus módszer, egyenes diagnózis s több eféle.

Igen, sok minden ragyog benne, csak egynek nem látom a ragyogását: az igazságét. Ami csekélyke beismerést is enged meg magának, azt olyan kuriai stylusba öltözteti a közlemény, hogy alig lehet felismerni. A támadás szívóssága, — si licet parva componere magnis — az entente háborúját juttatja eszembe, mely végéhez nem tud jutni s amelynek zajában valamelyik angol államférfiú azzal szólta el magát, hogy az ő hadintéző vezéröket a bulldoghoz hasonlította, mely tudvalevően nem tudja elereszteni a foga közé vett, megmárt húst addig, míg azt helyéről ki nem tépi. Nem kívánom a

* E cikkel ezt a vitát berekesztjük. Szerk.

támadásra vonatkoztatni ezt az elszólást, mert hiszen végtére is a támadás itt nem lágy húsba, hanem inkább valami keményebb tárgyba harapott volna, melyben nem lehet kárt tenni. De azt ki kell jelentenem, hogy az én egyszerű, világos igazamnak nincs szüksége a stylus kendőzésére, sem a tudós analízisre. Én elmondtam egyszerű, keresetlen szavakban, ami igaz. Reámutattam a bizonyító adatokra. Azokhoz nincs semmi tennivalóm, megállok azok mellett. Mert ime, kétségbevonhatlan, hogy mihelyt dr. Pokoly József úr maga beismerte azt, hogy a támadás szárnyai alá vett Sütő Antal nekie közeli sógora (hir szerint unokatestvére): azonnal elvesztette az egész pert. A legegyszerűbb falusi presbyteriumban sem engedik meg, hogyha rokonsági érdekeltég esete merül fel: a rokon presbyter harcba szálljon az atyjafia érdekében a gyűlésen. Ilyenkor illik kimenni a gyűlésből, még ha irott törvények nem rendelik is.

Én hát sem a papirt, sem az időt nem kívánom a személyi pótlék további tárgyalásával vesztegetni, hiszen világos, hogy ha Sütő Antalón sérelem esett, előtte az út, hogy kérje a reparálást. Tartozik ő felsőbb hatósága iránt annyi tisztelettel, hogy ügyének igazságos ellátását bizton remélhessé. Csupán azzal a kijelentéssel szemben, mintha a személyi pótlékok *eredetileg* nem lettek volna az egyházkerületi elnökség utalványozási jogán alapuló remunerációk, meg kell állapítanom, hogy támadó felem ismét tévedésbe esett amiatt, hogy az ügy historikumát nem ismeri. Ugyanis már jóval korábbi időkben, mint Sütő Antal a kollégiumhoz került volna, talán már 1903-ban, azt a nagy erőfeszítéssel, gondnal, felelősséggel és munkaszaporulattal járó hivatalos teendőt, melyet a kongrua kezelése maga után vont, a főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi *elnökség* úgy kívánta remunerálni, hogy két pénztári tisztviselő részére némi összeget utalványozott az egyházkerületi pénztárból. A remunerálás néhány éven át így folyt s utóbb a pénztári tisztes részesült abban. Később aztán, mikor az adósegélyek, a korpótlékok kezelése, a pénztári csoportok megháromszorosodása révén az ügyforgalom növekedése miatt hihetetlenül megszaporodott az egyházkerületi pénztárban a munka: személyi pótlék címén állandóvá, költségvetési tétellé alakult az. Megengedem, hogy megfelelőbb lett volna talán a pótlékot működési pótléknak nevezni, de hát ez a dolog lényegén nem változtat. A személyi pótlék ügye legutóbb az 547—1915. sz. e. ker. végzés 10-ik pontjában nyert rendezést. Mi kifogása van ez ellen dr. Pokoly József úrnak? Bizonyára semmi egyéb, mint az, hogy sógorának szerinte kevés jutott belőle. Ezért kutatta a jegyzőkönyveket, ezért kellett az adatok; ezért ürgette-forgatta a formákat, hogy megtámadhassa a felosztás mértékeit. De hát tisztelettel kérdezem, hogy kinek szokták adni s minő mértékben az ilyen pótlékok? Bizonyára annak, akit méltónak ítélnék reá, és adják olyan mértékben, ahogy valaki meg tud reá szolgálni. Tovább nem kívánom a szálakat bontani. Könnyű a konzekvenciát levonni. Dr. Pokoly József úr azonban azt a látszatot akarja adni a beavatkozásnak, mintha a beavatkozás az abszolút igazságot kívánná keresni. Nem gondolja-e dr. Pokoly József úr, hogy az ilyen beavatkozásra reá talál olvasni valaki a Phaedrus meséjéből arra a dicsekedő mustelára, aki a gazdától azt a végkielégítést nyerte, hogy „faceres si mea causa, gratum esset“? Hiszen ha nem a személyi érdekeltég lett volna a rugója az egész támadásnak, hanem a magasabb közérdek szolgálata, hogy eshetett meg az, hogy a kollégiumi gazdasági tanács és egyházkerület jegyző-

könyveinek bűvárlása alkalmával csak a Sütő Antal érdeke ragadta meg a múltból a figyelmet? De már az, hogy a pénztári hivatalban van olyan tisztviselő is, akivel a Sütő Antal munkaköréhez tartozó szolgálatot kell teljesítenni (meg van arra az ok), hogy ez a tisztviselő majdnem csak felényi díjazásban részesül, mint Sütő Antal s hogy ennek a helyzetnek a megváltoztatása érdekében már nem egy előterjesztés történt, de egyelőre eredmény nélkül: ezt már nem látta meg dr. Pokoly József ur. Valószínűleg azt a hivatalos jelentést sem kívánta látni, mely annak idején a Sütő Antal állandósítása kérdésében a kollégiumi gazdasági tanács elé jutott volt. Bármilyen nemes érzület is a rokon szeretet: ez nem zárja ki azt, hogy aki az igazság önzetlen bajnokának mezében kíván sikra szállani: egyebeket is meglásson.

Tudom, hogy támadtatásomat a tévedések mezejére az a több oldalas, hivatalos pecséttel is ellátott scriptilla vezette, melyet a támadás megtévesztő kézből vett. Később ugyan ebből a forrásból és kézből egészen más értelmű jelentés került ki. De ez a támadást nem akadályozta meg, hogy fellépjen. Pedig az egész támadás ama megtévesztő információ áldozata lett. Aztán a tévedést beismerni mindig nagyobb erény, mint szófergetegekben a megcáfolt állítások mellett való kitartással tovább is harcolni.

Nem lehet a támadásnak arra hivatkozni, hogy ama kimutatás azért kellett, mert „quod non est in actis, non est in mundo”. Rendelkezésre állott a támadásnak az egyházkerületnek és a kollégiumi gazdasági tanácsnak minden jegyzőkönyve, minden hozzátartozó aktákkal. Ezekben kellett volna alaposan bűvárkodni. Azok ott voltak „in mundo”. S ha nem így történt, hanem még külön kimutatás egybeállítására is követteltetett, nem inkább lehetne-e erre az eljárásra a dr. Pokoly József ur kifejezését alkalmazni, hogy talán némi-nemü kényelemszeretet akadályozta volna a bűvárkodást? Ezekből a kérdésekből vett külön magánórák előadásai sehogy se biztosították a biztos tájékozást.

Külön cím alatt történik foglalkozás a kollégiumi hátralékkövetelések ügyével, medicinálul praescribálván bizonyos hátralékkimutatások készítését. Én már korábban jeleztem s itt a 3-ik bekezdés tartalmára tekintettel ismétetem, hogy a jövedelem — költség eredményének a kimutatása a zárószámadás végén mindig ott volt. Ennek láttára felesleges rajzolgatni, hogy mi és hol a baj. Ott van a jövedelem-hiány rovatában a hiány numerusa. Beszél az a numerus eleget s ad elég substratumot a tanácskozássra. Hü kép az s az áttekintő összefoglalásra devalvált kíváncsalmom teljesítését feleslegessé teszi. Ami már a hátralékre vonatkozó fejtegetést illeti: minden nagyolás nélkül kijelenthetem, hogy igyekező, de csak dilettans értekezés. Mert akármilyen és akárhány kimutatás készüljön a hátralékkövetelésekről: azzal az még nem lesz behajtható. Azt tudni fogja dr. Pokoly József ur is, hogy a hátralék csak a háborús évek óta szaporodott szokatlan összegre. Ne csak az összeg horribilis voltát hangoztassuk, hanem mutassuk fel az okát is. A követelések behajtását a moratoriumi rendeletek az árverésig még ma sem engedik meg. A biztosításra minden megtörtént, ami megtörténhetett. Hogy most a jövedelem hátralékban maradása miatt a tőkéből kellett a szükségletet fedezni: az bármily szomorú, de a jelen viszonyok közt természetes. S bizonyára úgy lesz, hogy ha a hátralék befoly: az elköltött tőke kerül visszahelyezés alá. Ma országszerte, sőt világszerte így megy a gazdálkodás. Jövedelme senkinek nincs elég,

csak talán egyes kiváltságosoknak. Akinek tőkéje van: az ahoz nyúl, akinek nincs, ha hitele van, adósságot csinál s ha hitele nincs: akkor nélkülöz. Így tesz azzal az állam is, melynek bizonyára nem engedheti el egy tisztviselője sem a fizetését s annak pótlékait, de hogy a fizetni nem tudó, vagy fizetni nem akaró adóssokat akárhány rubrikás hátralékkimutatás miképen teszi akár fizetőképesebbekké, akár fizetőkészebbekké: ezt nem fogja megérteni senki.

De bevégezem a mondanivalót. Ma is az a meggyőződés, hogy támadómat a támadásba a tévedés sodorta, melynek útjáról tagadhatlanul sok ember nem szívesen fordul más ösvényre. Ez vont a maga után a kérdés további üzését-fűzését. Én támadni nem akartam, aminthogy nem is támadtam. Védekezésem kötelesség volt. Hogy honnan vettem reá az időt? Nem tagadom, hogy sajnáltam minden percet, mit ezzel az áldatlan támadással szemben folytatott védekezéssel el kellett töltenem. Egyébként ahoz nincs is semmi joga támadómnak, hogy az időmért engem kérdőre vonjon. Ezen ne méltóztassék tünődni. A támadás 3 utóbbi közleményének sok passusát kénytelen vagyok észrevétel nélkül hagyni. Azok az én igazaimat meg nem cáfolják. Ha mind sorra venném a szóhalmazt: soha végére nem érnék a dolognak. Aztán, hogy is mondja a jámbor öszvér az in temonē sedens musca-nak? „Verbis non moveor tuis, sed istum timeo, sella qui prima sedens jugum flagello temperat lento meum, nam et uti strigandum, et ubi currendum: scio“.

A tudósítás írója.

Halottaink

D. Thury Etele, a pápai református theologiai akadémia érdemdús tanára folyó hó 19-én, közhasznú életének 56. évében szélhűdés következtében meghalt. Példás buzgósággal és áldásosan sáfarkodott a reá bízott talentomokkal, mint az egyháztörténelem tanára, ernyedetlen szorgalommal gyűjtögette a nagyobbára nyomtatásban is megjelent adatokat; tanítványainak nemeslelkű jóakarója, az egyházi, irodalmi, társadalmi intézményeknek serény munkása, őszinte, nyílt szívű, rokonszenves jó kartárs és páratlan gondolkodású, szerető és szeretettől környezett családfő volt. Elhunyt a folytatán családját, a hazai protestáns tudományt, irodalmat és a köz-társadalmat egyaránt nagy és fájdalmas veszteség érte. Temetése 21-én a helyi és környékbeli társadalom méltó gyásza és részvéte mellett ment végbe. Haláláról a bánatba merült családon kívül a pápai főiskola tanári kara és a theologiai ifjúság is kegyeletes hangú gyászjelentést adott ki. A nagy veszteség miatt érzett fájdalomban mi szintén résztvevő szívvel osztakozunk s az idvezült tudós tanár áldott emlékezetét tisztelettel őrizzük körünkben.

Cziriák Gyula kunhegyesi kántor életének 60., kántorságának 42. évében február hó 5-én jobblétre szenderült. A boldogult kitűnő tenorhangú énekes, kiváló énekvezér volt, aki nagyszámú családjának

buzgó tagjaiban gazdag örökséget hagyott anyaszentegyházunknak.

Király Pál kisújszállási főgimnáziumi h. tanár 25 éves korában, tanárkodásának 2. évében Győrött folyó hó 17-én elhunyt.

Legyen áldott emlékezetök!

Különfélék

Glebae adstrictus.

„Röghöz kötött“ lesújtó jelzővel jelölték a feudális korban azokat a boldogtalan jobbágyokat, akiknek a földesuraik birtokát nem volt szabad elhagyni. Amily szomorú volt ez az állapot a zsellerre nézve egyfelől, éppoly vígasztalást nyújtott neki másfelől az, hogy a szelleme legalább is oly szabadon szárnyalhatott a magasba, az égi tájak felé, mint akárcsak a gazdájáé.

A röghöz kötöttség a jobbágysággal együtt megszűnt, s amint lassan-lassan, főképen pedig jelenkorunkban a tudomány merész szárnyalással szinte világhódítói szellemhatalommá lőn: valósággal mosolyt keltő jelenséggé vált a földhöz való ragaszkodás.

A most dúló háborútól szellemi erőgyarapodást vártunk. Azt gondoltuk, hogy valamint a háború a mi hősiessen küzdő egyszerű katonáink hitét növelte és lelkeket eszményekért langolásra készítette: úgy a szellemisség terén is hovatovább nagyobb lesz a lelki kincsek és romolhatatlan értékek keresésének vágya, elannyira, hogy az emberek most már majd a lélek túlsúlyában fogják keresni a jövő boldogulás alapját.

Ámde a gyakorlat épen ellenkezőt bizonyít. A nagyban megindult földvásárlások és idegen nagybérletek igenis azt mutatják, hogy az isteni eredetű lelkére és független, szabad szellemére büszke ember még mindig a röghöz van kötve, ebbe veti reményességét.

Hajh! milyen messze is vagyunk még attól, hogy az evangéliom tanításának értelmében lélek szerint járjunk?!

A debreczeni protestáns irodalmi kör folyó hó 21-én tartotta az 1916—17. évi felolvasói ciklus utolsó estélyét. A díszes közönség soraiban ott voltak dr. Baltazár Dezső püspökön kívül több egyetemi professzor, lelkészek, tanintézeti igazgatók, tanárok és intelligens női hallgatóság. Az estélyt megnyitó és bezáró gyönyörű dallamokat a Városi Dalegylet zengette Mácsai Sándor szabatos vezetése mellett. Dr. Kőrösi Kálmán egyházkerületi és kollégiumi ügyész beható tanulmányon, megfigyelésen és helyes következtetéseken alapuló felolvasásában azt fejtegette, hogy a most dúló háború micsoda és milyen hatással lesz a református egyházra. Megnyugtató, vígasztaló és biztató perspektívát tárt a hallgatóság

elé arról a már-már közeledő győzedelmes békéről, amelynek beköszönése után új élet, fellendülés és gyarapodás elé tekinthetünk, ha bizodalommal teljes munkalkodásunk eredményeihez még a méltán megillető állami támogatás is hozzájárul. Az estély művészi száma Füredi Samu gordonkajátéka volt Fábry Irma zongoraművésznő kitűnő kíséretében. Mindketten utólérhetetlen művészi bájjal és technikával tolmácsolták az általok előadott klasszikus darabokat. Befejezésül dr. Varga Zsigmond theologiai tanár, körí titkár számolt be a kör lefolyt évi működéséről, lelkesen és buzdítóan irányítván a közfigyelmet e kulturszervezetünk támogatására. E titkári beszámolólapunk jövő számában közöljük.

Az egyetemes tanügyi bizottság április 18—20. napjain tartotta évi rendes ülését Budapesten, az egyetemes konvent székházában. Az ülést a gyöngékedése miatt meg nem jelent dr. Kenessey Béla elnök helyett Dóczy Imre alelnök nyitotta meg, jelezvén, hogy a bizottságnak a múlt évben kezdődött új ciklusára ez alkalommal kell újjá alakulnia. Petri Elek püspök meleg szavakkal adta meg az elismerést a lelépő tisztikarnak s különösen megemlékezett arról, hogy a bizottság illusztris alelnöke, Dóczy Imre nemrég töltötte be tanügyi szolgálatának 40-ik évét. A tisztújítás rendén, mivel az alelnök közlése szerint dr. Kenessey püspök gyöngé egészségi állapota miatt nem kíván tovább a bizottság élén állani, elnökké egyhangúlag dr. Baltazár Dezső, a mi püspökünk, választott, aki már ezen ülés folyamán teljes tájékozottsággal és olyan otthonossággal vezette a tárgyalást, mintha csak az ügyek az elnökség részére a legjobban elő lettek volna készítve, pedig bizony még csak tárgysorozat összeállításáról sem történt gondoskodás. A többi tisztviselők és előadók a régiiek maradtak: alelnök Dóczy Imre, jegyző Faragó János pápai gimnáziumi tanár, a theologiai szakoktatás referense Nagy Károly erdélyi egyházkerületi főjegyző, a jogi oktatásé dr. Kun Béla debreczeni egyetemi tanár, a középiskoláké Ravasz Árpád budapesti gimnáziumi igazgató, a tanítóképző-intézeteké és polgári iskoláké Fejes Áron nagyenyedi tanítóképző-intézeti igazgató; míg a vallásoktatás referenséül S. Szabó József debreczeni gimnáziumi tanárt, a népiskolai ügyek előadójaul pedig Simon Károly hajduhadházi igazgatótanítót, az országos református tanítóegyesület elnökét hívta be a bizottság erre a ciklusra is. Az előadók közül a gyöngékedése miatt meg nem jelenhetett S. Szabó Józsefet — ki azonban minden neki kiosztott ügyet teljesen feldolgozott — a kész jelentések és javaslatok előterjesztésében dr. Rácz Lajos sárospataki akad. tanár helyettesítette. Az ügyek tárgyalása két teljes napot vett igénybe, a harmadik napra a jegyzőkönyv hitelesítés maradt. Érdemi tudósítást — mivel az egyetemes

tanügyi bizottság megállapodásai csak határozati javaslatok az egyetemes konvent elé — időelőttinek vélünk, csak annyit említünk meg, hogy az ügykezelés zavartalan volta érdekében Nagy Károly olyan javaslatokat tett, melyek reményt adnak arra, hogy végre nem az utolsó percekben kerülnek egyes adatok az előadókhöz; továbbá, hogy a bizottság, a *kolozsvári* theologiai fakultás javaslata alapján gondoskodni kíván a *háború alatt katonai szolgálattal teljesítő hittanhallgatók részére tanulmányi kedvezményekről*, ami igen böles és helyénvaló dolog.

Sass Béla 25 éves tanári jubileumi alapra adakoztak: Szücs László Hegyközcsatár 10 koronát, Igyártó Sándor Bélzerind 5 koronát (második küldemény), Thamássy Géza Piskolt 3 koronát.

Dóczy Imre 40 éves jubileumi alapítványára újabban a következő adományok folytak be: kolozsvári református kollégium tanári-kara 30 K, budapesti theologiai akadémia tanári-kara 50 K, debreczeni református felső leányiskola és leánygimnázium tanári-kara 100 K, a debreczeni református egyház 100 K, máramarosszigeti református főgimnázium tanári-kara 200 K, ugyanazon főgimnázium fenntartó testülete 100 K, a debreczeni református tanítónőképző-intézet tanári-kara 50 K. Az alapítványi tőke mai értéke 5360 korona 38 fillér. Debreczen, 1917 április 25. Karai Sándor főgimnáziumi igazgató.

A debreczeni református főgimnáziumban a VIII. osztály évzáró vizsgálata május 12-én, a többi osztályoké május 21—24-én, a magánvizsgálatok a VIII. osztályban május 11-én, a többi osztályban június 1—5-én lesz. A magántanulók személyre szóló értesítést kapnak vizsgálatuk idejéről. Az írásbeli érettségi vizsgálat május 14—16-án, a szóbeli érettségi június 7—8-án lesz.

A középiskolai vallástanári vizsga idejéül a kolozsvári vizsgáló-bizottság *júlyó 1917. évi május hó 14. és 15-ik napját* tűzte ki és pedig akként, hogy május 14-én d. e. 9 órakor kezdődőleg lesz a vizsga írásbeli része, szóbeli része pedig május 15-én d. e. 9 órakor kezdődik. A vizsgálati szabályzat 5. §-a értelmében a jelölt urak a képesítő vizsgáló-bizottság elnökénél (Kolozsvár, Református theol. Fakultás) tartoznak *jelszerelt folyamodványaikat* beadni, mely folyamodványok benyújtási határidejéül május 8-ika állapított meg.

Vitézségi érem halál után. Fehér Imre honvédtanulmányos az orosz harctéren 1915 szeptember 12-én hősi halált halt. Ezredétől most érkezett le a másod osztályú ezüst vitézségi érem az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért.

A jezsuita törvényt a német szövetségatlanács április hó 19-én megszüntette. Ezzel a német Kulturkampfnak utolsó maradványa is eltűnt. Ezt a törvényt, amely a jezsuitákat a német birodalom terü-

letéről kitiltotta, 1872 július 4-én hozták; tartalmát 1908 március 8-án enyhítették, míglen most a német katolikusok meg nem szünő propagandájára megszüntették.

Szeghalmi Gyula és Tóth József ismert nevű tanügyi és egyházi írók „Erős várunk nekünk az Isten” címmel emlékfüzetet állítottak össze a reformáció négyszázados jubileumára. E könyv úgy van szerkesztve, hogy iskolákban tartandó ünnepélyekre is vezérfonalul szolgál. A kibocsátott értesítés szerint Hoffmann és Kronovitz könyvkiadóhivatala (Debreczen, Ferencz József-út 49.) adja ki. Egy darab ára 64 fillér, tömeges vételnél kedvezmény.

Az Arany Emlékegyesület Arany János születésének 100. évfordulóján 65 mm. nagyságú emlékermet készített, amely hadifémből 20, ezüstből 50 koronáért megrendelhető Nagyszalontán H. Fekete Péter leányiskolai igazgatónál.

Miért vagyok én keresztyén? cím alatt egy 10 ivre terjedő értekezést öhajtok kinyomatni, amely a feltett kérdésre pszichológiai és vallásfilozófiai alapon felel meg korunk tudományos szükségének megfelelően. Akik a körülbelől június végén vagy július közepén megjelenendő művem iránt érdeklődnének, szíveskedjenek megrendelési szándékukról akár levelező-lapon, akár az előfizetési ár (4 K) beküldésével május 15-ig értesíteni. Tájékozódnom kell a nyomtatandó példányok száma felől. Pápa, 1917 ápril 24. lic. Rácz Kálmán.

Szerkesztői üzenetek.

G. P. Nagyon köszönjük.

Cz. G. Ha valamely tisztviselő hadiszolgálatra vonul be, helyettesítéséről természetesen gondoskodni kell. A helyettes kirendelése pedig rendszerint nem az illető tisztség végleges betöltésére hivatott tényező által történik. Tessék például a lelkészi állásra gondolni, melyre helyett az esperes ad, holott a rendes lelkészi állás betöltése nem az ő joga. Én azt hiszem, a szóban forgó kérdés helyesen oldott meg.

Liberális. Tessék csak nyugodt lenni, Baltazár püspökünket semmilyen izlésű és hangú támadás sem téríti el arról az útról, melyet követni helyesnek lát. Különböző vezető állásban levő emberek bármely helyről jövő támadásokra nem is reflektálhatnak.

Tartalom. Egységes református tanügyi politika. — Észrevételek az adósegély-szabályrendelet tervezetéről. — Egyház: Egyházmegyei közgyűlések. — Iskola: Dr., Debreczen város népoktatása. — Közélet: Ajtay J., Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye lelkészegylete az úrvacsora kérdésében. — A tudósítás írója, Fejezzük be. — Halottaink. — Különbözők. — Hivatalos Értesítő 17. szám.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2729—1917.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli nagytiszteletű Esperes urakhoz és az összes kebelbeli nagytiszteletű Lelkészi Hivatalokhoz.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak folyó hó 23-án 5277. eln. sz. alatt kelt intézvénye alapján közlöm, hogy a hadseregnek fémekben való nagymérvű szükséglete folytán elkerülhetlenné vált, hogy a harangoknak eddig meghagyott része is a hazafias cél szolgálatába ne állíttassék.

Erre való tekintettel csupán azok a harangok lesznek a rekvirálás alól mentesek, amelyek történelmi vagy művészeti becsűek s így mint műemlékek, feltétlenül meghagyandók. Hogy tehát e műemlék-jellegű harangok megmaradhassanak, felkérem a nagytiszteletű Lelkész urakat, hogy illetékes esperesi hivatalukhoz legkésőbb május hó 10-ig méltóztassanak egyházközségük ezidőszerinti birtokában levő ilyen harangjaikról két kimutatást készíteni s felterjeszteni. És pedig az egyiket azokról a harangokról, amelyek 1700. év előttről erednek, a másikat pedig azokról a harangokról, amelyek a jelzett év után készültek ugyan, de történelmi szempontból nevezetes felírással vagy művészi díszítésekkel lévén ellátva, mentesítésük e szempontból jöhet szóba.

Mindkét kimutatásra nézve kérem, hogy abban a mentesítésre ajánlott minden egyes harang körülményesebb leírását (valamint súlyát, fémkeverékét) is feltüntetni méltóztassanak, hogy ez adatok alapján is megállapítható legyen az illető harang történelmi, illetve műértéke.

Amennyiben egyes harangok évszámmal nem volnának ellátva, úgy azok keletkezési időpontjának megállapításánál az illető egyházközség levéltári adatai is segítségül szolgálhatnak. Kétség esetén ezek az 1700. évnél újabb eredetű harangok kimutatásában lennének felveendőek.

Megjegyezni kívánom, hogy az e tárgyban kibocsátott rendelet módot ad arra, hogy a nem műemlék-jellegű s így rekvirálás alá kerülő harangok, az eddig gyakorolt mód szerint, a hazafias célra a megfelelő térítési díj ellenében, az egyházi főhatóság által, idejében felajánltassanak.

Felkérem a nagytiszteletű Esperes urakat, hogy jelen soraimra a böles vezetésük alatti lelkészi-kar figyelmét külön is felhívni és az előbb említett kimu-

tatás alapján egyházmegyénk területéről készitendő összesített kimutatást hivatalomhoz legkésőbb május hó 15-ig haladéktalanul felterjeszteni méltóztassanak.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 április hó 26-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat a salánki református kántortanítóságra.

Javadalom: 1. 450 korona az egyháztól és ennek törvényszerű állami kiegészítése.

2. 200 korona községi iskolai vallástanításért;

3. 370 korona drágasági pótlék az egyháztól, ezenkívül az állami háborús segély;

4. 50—60 korona temetési stóla;

5. 400 korona hitelszövetkezeti könyvelőségért;

6. 3 szobás új lakás melléképületekkel, kitünő kerttel.

Kötelesség: 4-ik, 5-ik, 6-ik osztály tanítása, (30—40 tanítvány); templomi és temetési kántori teendők (orgona nélkül); községi iskolában heti 6 órán vallástanítás: kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén istentisztelet végzése és presbiteri jegyökönv vezetése.

B. osztályu népfelkelő katonai felmentése biztos; személyes megjelenés kívánatos.

Okleveles férfitanítók felszerelt pályázataikat május 15-éig alólírotthoz küldjék.

Salánk (Ugocsa m.), 1917 április 20.

Bihari Lajos,
református lelkész.

A kis önkéntesek sorozása. Szurony roham.

Két felvonásos, hazafias színjáték. Színpadfelállítási tanácssal együtt 115 filléért portómentesen küldi Iváncsó Jenő Ödön néptanító, Nyirgyulaj.

A jövedelem hadiárvaínké.

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések
a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik CZEGLÉDY SÁNDOR pápai ref. theol. akad. tanár ;
Lic. FIZÉLY ÖDÖN, aranyosmaróti ev. lelkész és SZIMONIDESZ
LAJOS, nagybörzsönyi ev. lelkész.

Megjelenik

július és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: **Scholtz Testvérek** könyvkereskedése Budapest, IX.,
Ferencz-körút 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi
termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

Legszebb konfirmációi ajándék

SZOLNOKY GERZSON

MENNYORSZÁG KAPUJA

Ezen imádságos könyvecskeből a tiszántúli, tiszáninneri és dunántúli református egyházkerület püspökei ajánló körlevelükben többek között a következőket mondták: „E hangban és tartalomban nemesen egyszerű, mégis gyönyörűséges kis imádságos könyvet, mely mint hiszem, ifjúságunk nagy lelki épülésére szolgál, a legmelegebben ajánlom becses figyelmökbe és szeretetökbe. Főként a konfirmáció alkalmával szíveskedjenek ezt az ifjúságnak ajánlani. Egyfelől hozzátartozóik, másfelől egyházunk alig adhat ifjainknak kedvesebb és hasznosabb ajándékot.” — A 168 oldalra terjedő 12¹/₂ x 8¹/₂ cm. nagyságú, zsebbe tehető imádságos könyvnek ára, mely igen finom, famentes, símitatlan papíron készült, rendkívül elegáns, egy úrvacsorát osztó lelkész és két, az úrvacsorát felvevő gyermek arcképével díszített vászonkötésben jelent meg. 1 korona 20 fillér.

10 péld. megrendelésénél 96 fill., 25 péld. megrendelésénél 90 fill., 50 péld. megrendelésénél 84 fill., 100 péld. megrendelésénél 78 fill., 500 péld. megrendelésénél 72 fill., 1000 péld. megrendelésénél 66 fill. Megrendelhető

HEGEDÜS és SÁNDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

! UJDONSÁG!

„A ZSIDÓK ÚTJA”

IRTA ÁGOSTON PÉTER.

ÁRA 6 KORONA.

:: PORTÓRA 30 FILLÉRT KÉREK. ::

Kapható:

KÓKAI LAJOS

:: könyvkereskedésében ::
Budapest, IV., Kamermayer Károly-u. 3.